

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

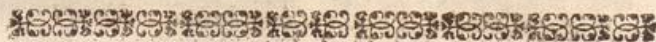
Casus XXVII. De Quantitate, quæ unà cum re ablata restitui debet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

permitti tollere ex his rebus, quæ possi: dum ita ne deterior sit fundus, quam si initio non foret inedificatus. Excipitur autem casus, quo ipse dominus illas facturus fuisset, aut ipso sciente, ac dissimulante factæ fuissent.

33 Dico 8. si possessor malæ fidei dolosè rem injustè à se possessam meliorem efficeret, ut exultente Domino ad eas expensas refundendas impotente, eandem sibi servaret, probabilius non poterit illas expensas repetere iniquus talis possessor: ita Gabriel 4. d. 15. q. 2. art. 3. Dub. 1. in fine Sanchez in De-

cal. lib. 2. cap. 23. num. 145. Prob. nunquam dolus debet patrocinari suo auctori: ergo neque tali possessori, ut possit talem rem meliorem cum Domini præjudicio retinere. Prob. 2. solæ expensæ utiles priori possessori sunt refundendæ atqui tales non sunt utiles domino rei. Prob. m. sunt damnosissimæ pauperi, non potenti, & tamen coacto eas solvere. Deim potest adire ejusmodi Dominus forum externum, & ab hoc ut in panam commissi criminis iniquus possessor expensis factis privetur, exposcere.

C A S U S XXVII.

De quantitate, quæ una cum re ablata restitui debet.

Sulpitius acrioribus conscientie stimulis agitatus, res varias, quas injustè aliis olim ablatas adhuc formaliter apud se retinebat, suis dominis restituere constituit: quia autem advertit, illarum quasdam apud se melioratas, aliàs verò deterioratas fuisse, insuper ob hanc suam longiorem detentionem quædam damna ex carentia suarum rerum veris dominis evenisse. Hinc.

Q. 1. An res melioratas secundum statum præsentem, aut illum, quem habuerunt tempore ablationis, restituere teneatur?

Q. 2. An satisfaciatur, si solas res apud se deterioratas restituat?

Q. 3. An etiam obligetur ad reparanda damna, quæ domini ex carentia suarum rerum à se causata, passi fuerunt?

SYNOPSIS.

1. **E**x variis occasionibus possidere res alienas possumus.

2. Quæ vel meliores, vel deteriores interea evaserunt.

3. Possi-

- 3. Possidentis culpâ, vel casu fortuito. ablationis habito adhuc detur, & nullum damnum aut lucrum cessans vero domino interea evenit.
- 4. Satis est restituere rem ablatam solam, si hæc in statu tempore

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

An res melioratas secundum statum presentem, aut illum, quem habuerunt tempore ablationis, restituere teneatur?

- 5. **M**elioramenta rei alia sunt intrinseca, alia extrinseca. restituenda sunt, non tamen extrinseca.
- 6. Cum ipsa re etiam melioramenta
- 7. 8. Satisfit objectionibus.

§. II.

Resolvitur secundum quæsitum.

An satisfaciat, si solas res deterioratas restituat?

- 9. **P**er se satis est restituere rem apud injustum detentorem deterioratam, casu quo hæc etiam illo tempore apud dominum deteriorata fuisset.

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An etiam obligetur ad reparanda damna, quæ domini ex carentia suarum rerum à se causata passi fuerunt?

- 10. **P**ossessor unâ cum re aliena reddita, tenetur reparare omnia damna, quæ dominus ex illius detentione à puncto, quo cepit esse mala fidei, erat passus.
- 11. Nisi ob necessitatem extremam distulerit restitutionem.
- 12. Extra quam morosus detentor totam estimationem lucri cessantis & damni emergentis reparare tenetur.
- 13. & 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. Satisfit objectionibus.

- x **R**es alienæ possunt & solent esse variaz: vel enim sunt furto aut rapinâ ablatæ, vel immediate acquiratæ per usuram: item possunt esse depositæ, commodatæ aut oppignoratæ, quas restituendi obligatio confurgit à puncto, quo injusta mora intervenerat, res ejusmodi

modi tradendi suis dominis. Item omnia illa, quæ titulo emptionis, aut quocunque alio mala fide aliquis possidere cepit, non ignarus ejusmodi rem ad alium spectare, aut si ab initio bona fide cepimus aliquam possidere, postea autem rescivimus illa aliena esse. Horum omnium restitutio facienda est à puncto, quo illa aliena esse cognovimus.

2 Sæpius autem contingit, ut res injuste, vel etiam justè possessa eandem adhuc bonitatem intrinsecam habeat, quam habuerat tempore captæ possessionis; vel nunc habeat majorem aut minorem, ratione suæ meliorationis aut deteriorationis apud alienum detentorem factæ.

3 Quòd si interea deterior fuerit reddita, videndum an hoc culpâ ipsius detentoris acciderit. Vel casu fortuito; aut undeunde demum ad

deteriorem statum redacta fuerit. item an non hanc ipsam mutationem apud dominum suum subiisset, quam apud alienum detentorem invenit?

Circa hæc certum est. Si res 4 aliena in eodem statu apud injustum detentorem permanferit, quem habebat tempore ablationis; satisfactum à possessore fuisse, Quando rem, qualis est, restituit suo Domino, modò huic nullum damnum ex detentione ista emerferit, aut nullum exinde lucrum eidem cessaverit. Ita, *Lessius de jure & Just. Lib. 2. cap. 12. dub. 16. num. 102.* Ratio est, quòd restitutio intendat æqualitatem: ergo si his præstitis obtinetur æqualitas, & dominus non minus habeat in bonis suis, quàm quod habebat ante factam ablationem: neque ipse sur plus in suis: ad majorem restitutionem nulla aderit obligatio.

§. I.

Resolvitur primum quæsitum.

An res meliorata secundum statum meliorationis restitui debeat?

5 **M**elioramenta vel sunt intrinseca, vel extrinseca: illa quasi in rem transeunt efficiendo illam meliorem. Extrinseca dicuntur, quæ extrinsecè tantùm adherent, & salva quoque re separari possunt.

6 Dico itaque. Si res aliena intrinsecè, juxta modò dicta, interea meliorata fuit, cum his melioramentis etiam restituenda erit: ne-

tiquam tamen melioramenta extrinseca, summendo hæc in sensu explicato, reddenda suo domino erunt. Ita *Lessius Lib. 2. cap. 12. dubit. 16. num. 100. de La Croix. Lib. 3. part. 2. num. 208. cum aliis.* Probat. Toto isto tempore ejusmodi res adhuc verè erant ipsius domini: ergo dominium illius melioramenti intrinseci acquirit dominus.

Probatur consequentia: hæc melioramenta intrinseca quodammodo in ipsam rem detentam transferunt: ergo illorum dominium acquisivit dominus. Probatur consequentia. *Vi Legis 23. §. 2. ff. de rei vindicatione*: accessorium sequitur principale: atqui res sunt principale, & melioramenta, si transeunt in ipsas res, sunt accessorium: ergo &c.

Probatur etiam altera pars conclusionis: melioramenta extrinseca juxta suam definitionem non transeunt in ipsam rem, cujus sunt melioramenta: v. g. picturæ, januæ, fenestræ &c. ergo non sunt aliquid accessorium rei alienæ: ergo non sunt restituenda quia cessat ratio in iis ob quam intrinseca sunt restituenda.

7 Obiicitur primò. Potuit contingere, ut illa res apud Dominum non evasisset melior: ergo melioramentum non erit Domino restituendum. Secundò potuit contingere, ut res dum adhuc nondum erat meliorata, à Domino fuisset consumpta, vel donata alteri: ergo nullum damnum patietur dominus, licet excessus eidem non fuerit restitutus, Respondeo ad primum. Nego consequentiam: ratio est, quod restitutio rei melioratæ proveniat ex titulo rei acceptæ. Res enim adhuc est Domini, licet fuerit meliorata: ergo cum juxta dicta melioramentum sit aliquid accessorium rei, ad quem hæc spectat, ad illum spectabit etiam rei melioramentum.

Similis Responsio datur ad secundum, licet dominus restituta re absque melioramento non haberet minus in suis rebus, quam quod habuisset, si rem tunc absumpsisset; quia tamen illam tunc non absumpsit, & res meliorata ad ipsum adhuc spectat: ideo si hæc ut meliorata eidem non restituatur, non habebit illud in bonis suis, quod pro tunc illi tebetur, cum eidem debeatur res cum suo melioramento.

Obiicitur. 2. fortassis detentor ad rem meliorandam multas expensas fecit, quas dominus debuisset facere, ut illa res apud ipsum evasisset melior: ergo melioratio rei eidem non erit restituenda, ne Dominus cum damno detentoris locupletetur. Respondeo concessio antecedente distinguo consequens: ergo melioratio deductis expensis non est restituenda: nego consequentiam: quoad partem expensis factis correspondentem: concedo consequentiam: verum sicut expensæ à detentore factæ deduci possunt. ita Dominus ob usum rei suæ à detentore perceptæ poterit aliquid exigere, si usus illius aliquid commodum detentori interea attulerit.

Unum adhuc subjungere placuit: nos hic tantummodo examinasse, an res meliorata cum suo augmento sit restituenda: indecisum autem relinquire, an quid præter ipsam rem melioratam ulterius restitui oporteat.

§. II.

Resolvitur secundum Quæsitum.

An satisfaciat Sulpitius, si solas res apud se deterioratas restituat?

9 Dico primò: si res quidem quoad bonitatem suam intrinsicam deteriorata apud furem fuerit: hæc ipsa autem deterioratio a quod ipsum dominum eidem evenisset durante illo tempore, quo à fure detinebatur: satisfaciet Sulpitius, si rem ita deterioratam restituerit, quando nullū aliud damnum exinde vero domino intervenerit, aut lucrū cessaverit. Ita communis.

Probatur conclusio: quælibet res perit, ac deterior fit Domino suo: ergo cum alter permanerit dominus suæ rei, eidem perit.

Probatur. 2. ad excessum illum, quem res aliena habebat, restituendum, neque obligatur detentor ex re accepta: neque ex injusta acceptione: ergo &c. Probatur primum membrum antecedentis: excessus ille, quem interea temporis habuit res ablata, ponitur tunc non amplius existere: ergo ad illum restituendum non est obligatus ex re accepta. Sed neque ex injusta acceptione. Probatur. Retentor nequaquam damnificavit effectivè, sed affectivè tantummodo Dominum in ratione illius excessus: ergo non tenetur ex injusta acceptione. Probatur consequentia. Ut aliquis teneatur ad restitutionem alicujus illati damni, debet hoc ab illo

effectivè, non autem solummodo affectivè fuisse illatum: ergo si tantum affectivè intulit, & non effectivè illud damnum, non tenetur. v. g. qui solummodo voluit accendere domum, re ipsa autem non accendit, ad nullam tenetur restitutionem.

Subsumo: atqui non intulit damnum illius excessus effectivè, si iste excessus & melioratio etiam perissent, quando apud Dominum extitisset res alienata: ergo &c. Probatur minor. Si ego agrum Petri proximum Danubio injustè detinui, & postea sua alluvione Danubius mediam partem absorbit; non ego effectivè intuli hoc damnum, quia æquè contigisset, licet ager possessus fuisset à Petro: ergo &c. Item si in eadem navi vectus cum Petro pretiosam Margaritam eidem abstuli, postea autem naufragio facto omnia salvatis tamen vectoribus pereant; ego non effectivè intuli damnum Petro quoad interitum hujus gemæ: ergo &c.

Probatur conclusio 3. majus incrementum, quod antea res habebat, licet fuerit totum quantum ipsius domini, erat tamen respectu hujus prorsus quid inutile, ac nihili æstimandum in nostro supposito: ergo nil loco illius erit restituendum.

dum. Probatur antecedens, ponitur, quod res habens illam meliorationem tunc non fuerit vendenda, aut absumenda, sed conservanda ad aliud tempus, quo deterior iterum fuerat effecta: ergo majus illud incrementum erat domino inutile: ergo restituendo solam rem deterioris effectam, nullum damnum manet irreparatum.

Objicitur cum *Navarro cap. 17.* totum incrementum, quod interea rei accesserat, erat domini: ergo totum illud incrementum erit domino restituendum. Probatur consequentia. Obligatio restituendi illius incrementi nec aliqua remissio-

ne fuit sublata, nec solutio: ergo si erat domini, erit restituenda. Respondeo concessio antecedente distinguo consequens: ergo erit incrementum reddendum, si adhuc extet: concedo: si non amplius extet & eodem modo ac interitu etiam apud Dominum perisset. Negatur consequentia. Si incrementum illud non amplius datur, non erit obligatio restituendi ex re accepta: quia autem illud incrementum etiam perisset, etsi apud Dominum fuisset, hinc neque effectivè damificavit dominum, consequenter neque dabitur obligatio ex injusta acceptione,

§. III.

Resolvitur tertium quæsitum.

An etiam obligetur ad reparanda damna, quæ interea domini ex carentia suarum rerum fuerunt passi.

10 Dico primò. Injustus detentor ex illo momento, quo rem scienter injustè accipit, vel quo intelligit, hanc rem à se injustè possideri, tenetur non solum rem ablatam restituere, sed etiam reparare omnia damna, quæ ex injusta prima acceptione, aut omisâ culpabiliter restitutione, à puncto quo intellexit rem esse alienam, vero domino evenerunt. Ita communis. Probatur. Talis injustus detentor non solum ex re accepta, sed etiam ex injusta acceptione vel detentione est obligatus: ergo non solum rem ablatam, sed etiam omnia ex hac ablatione vel detentione inju-

stâ subsecuta damna tenetur reparare.

Dico tamen 2. si tamen detentio ac dilatio restitutionis facta fuerit ob talem detinentis aut furis necessitatem, quæ eidem contulisset potestatem auferendi inculpabiliter ejusmodi rem, etsi tale delictum non præcessisset, nulla aderit obligatio ad damna ex tali dilatione secuta compensanda. Ita *Illjung. tract. 4. Disp. 3. q. 6. num. 262.*

Probatur conclusio. In tali casu detentor non est culpabilis causa talium damnorum: ergo &c. Probatur antecedens. Debitor in tali casu ponitur ob extremam suam necessita-

cessitatem habuisse jus, ut tunc acciperet, etsi prius non fuisset accepta: ergo &c.

12 Dico 3. extra talem extremam necessitatem morosus detentor obligatus erit ad totam aestimationem lucri cessantis & damni emergentis etiam pro tempore iustæ dilationis exortientium. Ita *Illsing. loco cit. cum aliis. Item Molina disp. 754. n. 3. Lay. Lib. 3. summe sect. 5. tract. 2. cap. ultimo. mon. 2.*

Probatur. Obligatio restituendi ejusmodi injustè ablatam alterius rem fundatur in titulo injustæ acceptionis, uti ponitur in casu: ergo ad totam aestimationem lucri cessantis ac damni emergentis morosus detentor erit obligatus, licet habuerit justam differendæ restitutionis causam. Probatur consequentia. Si obligatio ex delicto provenit, & fundatur in acceptione injusta, tunc ista est causa mediata lucri cessantis & damni emergentis ex dilatione solutionis: ergo dabitur obligatio restituendi damnum emergens & lucrum cessans.

Probatur 2. à Molina. Talis detentor evitaret damnum proprium cum jactura ac detrimento creditoris: atqui non est æquum, ut damnum proprium evitetur cum jactura & damno creditoris detinendo aliquid, quod ex justitia eidem debetur: ergo non potest detinere, nisi cum obligatione reparandi damna interim creditori eventientia.

Confirmatur. Mors ex propi-

nato alicui veneno eveniens imputatur propinanti, licet hunc propinanti veneni paniteret, ita ut feridè efficaciam veneni impedire curaret: ergo &c.

Dices cum Palao *disp. 1. pu. 17. 13 §. 10. n. 2.* emergentia in dato casu damna nequaquam provenire ex injusta detentione: quod probat, etsi iniquè res fuerit ablata, si tamen fieret restitutio, damna emergentia non causarentur, sed istis malis occurreretur: ergo ista damna non oriuntur ex injusta acceptione, sed ex licita detentione: atqui ex licita detentione provenientia damna non tenemur reparare: ergo &c. probatur minor. Non possunt nobis imputari, cum non simus illorum injusta causa.

Sed contra est. Si injusta acceptio non præcessisset, etsi debitor ad aliquid extradendam fuisset impotens, illa damna absolutè non fuissent procreata: ergo injusta acceptio est mediata causa. Secundò malæ fidei possessor à puncto habitæ notitiæ de re aliena tenetur hanc restituere: ergo si ante talem necessitatem non restituit; acceptio, & injusta retentio, seu omisio restitutionis sunt causa damni postea exorti.

Ob. ulterius huic nostræ opinioni potest. Talis debitor ad reparanda hæc damna non obligatur ex injusta acceptione, eo ipso quod differendo solutionem non peccet: neque peccat ex parte rei acceptæ, quia ad ipsum detrimentum non

pervenit, quod interea creditor patitur: ergo non tenetur interim emergentia damna reparare. Respondeo concessio antecedente nego consequentiam: obligatur enim ex tacito pacto, quod cum creditore iniiit, in quantum sub hac conditione ab isto possessori concessa fuit dilatio solutionis. Quod si ergo hanc conditionem inire possessor non veller, evaderet malæ fidei: ergo jam habetur radix huius obligationis. Consequenter damna interea exorta etiam à tali debent reparari.

15 Obii, secundò: potest contingere, ut quis rem alienam bona fide accipiat, diu autem post negativè dubitet, tandemque comperiat esse alienam; & ad unam alteramve diem restitutionem differat, dum opportunior se offerat occasio restituendi; talis nequam tenebitur ad damna emergentia, & lucra cessantia reparanda, etiam quæ tempore bonæ fidei domino evenerunt: ergo etiam non tenebitur, qui mala quidem fide usurpavit; postea autem bona fide diu retinuit, dum occasionem expectavit ejus restituendæ, quo iterum tempore damnum emerit, & lucrum cessavit. R. con. ant. neg. conf. disparitas est, quod in casu antecedentis, neque ex injusta acceptione, neque ex re accepta, neque ex contractu aliquo detur obligatio ad reparanda illa damna, & lucra cessantia: in casu autem consequentis non

obstante illa bona fide intermedia ad reparanda damna tunc evenientia tenebitur ex præterita injusta acceptione, tanquam causa mediata evenientium postea damnorum. Antecedens constat: ponitur enim possessor in suis bonis nihil habere ex lucro cessante, aut damno interea emergente: ergo ad horum reparationem non tenebitur ex re accepta; sed neque ex injusta acceptione tenebitur, prob. si ex hac teneretur, ratio foret, quia culpabiliter, & contra rationabilem voluntatem ipsius Domini, restitutionem rei bona fide acceptæ retinuit ad unum, vel alterum diem, usquedum opportunior occasio se offerret restitutionis; atqui hæc dilatio in talibus circumstantis non est culpabilis, neque contra rationabilem voluntatem ipsius domini, cum hic debuerit in hanc dilationem consentire; & restitutio statim faciendâ in puncto, quo cognovimus illam esse alienam, accipiatur moraliter; quam primum scilicet hic & nunc fieri poterit, vel ut fiat, ipse dominus prudenter exposcit.

Ex opposito licet ob graves alias causas, quàm ob extremam necessitatem, retineri etiam cum præsumpto consensu veri domini res injustè ablata valeat; damna tamen interea emergentia ipsi primæ injustæ ablationi tanquam causæ mediæ sunt ascribenda; si enim ablata res tunc non fuisset, hujus domini hæc damna non perentisce-

ret,

ret. Ex eo autem, quòd rationes habeat injustus ablator retinendi ad tempus rem alienam: solum inferitur, quòd pro tunc non amplius peccet: non autem, quòd à reparatione durante tali bona fide eventuum damnorum sit excusatus.

16 *Obji. 3.* sæpè moraliter fieri nequit, ut iniquus usurpator circa jacturam suæ famæ, vel alterum grave incommodum, quantum damnû rei dominus passus sit, comperire non valeat: quomodo tunc etiam illud damnium reparabit, quod alter subiit, dum restitutio licite differtur: ergo &c. R. in his circumstantiis iniquo usurpatori taliter procedendum esse, qualiter eidem foret procedendum, si alterius domum injustè combuisset, & circa suæ famæ jacturam vel aliud grave incommodum magnitudinem damni circa aestimationem ædium, & in his combustorum mobilium comperire moraliter non possit; est igitur hæc difficultas nequaquam propria soli nostro casui, sed communis cuilibet alteri injuste damnificationi.

17 *Obji. 4.* potest contingere, ut res injustè accepta citra aliam culpam accipientis mox perierit: vel damnium injustè illatum fuerit sine lucro accipientis, imò citra prævisionem alterius damni emergentis, vel lucri cessantis: sed in hoc casu non poterit injustus ablator obligari ad damnium emergens, vel lucrum cessans: ergo &c.

R. primam hanc difficultatem esse

communem aliis casibus, & non solum nostro propriam. Afferunt autem communiter auctores, si res ablata penes dominum eodem, quo apud furem perit infortunio, destructa non fuisset, illam cum damnis cæteris emergentibus reparandam esse, etiamsi nullum lucrum exinde in aufferentem redundaverit, eò quòd teneatur ex injusta acceptione, ac ipse sit causa talis interitus, & subsequendum exinde damnorum. Sed ponit adversarius, damna emergentia & lucrum cessans à damnificante non fuisse prævisa: ergo ad hæc reparanda non tenebitur. R. 2. etiam hanc alteram difficultatem non esse nostro casui specialè, cum deponat ab illa questione, utrum inferens alteri innocenti grave damnium per culpam theologicè gravem, debeat id jure naturæ reparare totum, an verò solum quoad partem cognitam tempore damnificationis. Circa hanc controversiam judicant Lugo de *Jur. disp. 8. sect. 5. num. 63.* Palav. *lib. 4. c. 7. num. 71.* Molina *tract. 2. Disp. 697. num. 35.* Sanchez. *lib. 1. consil. moralium c. 4.* Illung. *tract. 4. disp. 3. q. 1. art. 4.* Rebellus, Tanner, Dicastillo, & communior, ejusmodi damni illatorem etiam jure naturali teneri ad reparandum totum damnium per injuriam graviter peccaminosam illatum, quamvis non totum præcognoverit, idque non intrinsecum tantum, sed etiam extrinsecum, saltem si hoc fuerit prudenter suspicabile, & non pror-

prorsus per accidens evenerit præter omnem prudentem credibilitatem. Moventur inter alia etiam ex eo, quod æquitati naturali multò conformius esse videatur, ut lædens reus potiùs ferat hoc damnum, quàm innocenter damnus patiens, si gravem partem damni ignorati ferre debeat vel is, qui per voluntariam illationem damni gravis saltem quoad partem cognitam alteri gravem injuriam intulit, dando scienter, ac volenter alteri causam gravis tristitiæ, ac indignationis: aut alter innocens tali modo læsus: eùm antecederet ad omnes eventus particulares generi humano obligatio ista videatur esse optabilior, quàm ejus negatio. Ad cujus majorem confirmationem etiam afferunt continuam praxin utriusque fori absolute ac universaliter condemnantis ejusmodi gravis injuriæ auctores ad talia damna reparanda, etsi à damnificante prævisa nequam fuerint, modò illa non prorsus per accidens nec præter prudentem credibilitatem evenerint.

x8 Urgebis: ergo reparatio damni emergentis & lucris cessantis erunt faciendæ secundum totam illorum quantitatem? R. non esse reparanda damna, quæ secuta fuerunt prorsus per accidens, & quin prudenter illa damnificans potuerit suspicari: judicamus itaque, restitutionem lucris cessantis faciendam esse secundum æstimabilitatem prudentis spei, quam, si injuria abfuit

set, concipere damnificatus potuisset. Pariter censemus, emergentis damni restitutionem innocenti læso non tam faciendam esse secundum absolutam magnitudinem illius, quàm secundum æstimabilitatem prudentis metùs ejusdem damni, per injuriam illatam incurrendi.

Urgent secundò: si læso totum hoc damnum reparandum erit, debet etiam satisfieri pro damnis omnibus, quæ personis à læso distinctis inde evenerunt: hoc autem est nimium: Resp. si hæc à læsore etiam prævisa fuerunt, aut facile prævideri potuerunt, eundem ad hæc obligatum iri juxta Lugonem *disp. II. sect. 4. n. 74.* Panormit. Adrian. Sotum, Navarrum, Vasquez, aliòsque plures, volentes ut omnia ex occisione alterius emergentia etiam cæteris personis damna ab homicida reparentur.

Obii. quintò: si damna etiam reparanda forent, quæ evenerunt dum ob gravem causam (quæ tamen non fuerat extrema necessitas) retineri res ablata potuit, ratio foret, quia debitor injustus tacitum pactum cum creditore inicit, vi cujus se obligavit ad reparanda damna, quæ interea evenerunt, dum ex quadam causa justa reparationem licitè differt: atqui hoc tacitum pactum à nobis potiùs supponitur, quàm probatur: cum multi dum restitutionem licitè differunt, de tali pacto ne quidem cogitent. R. conc. M. neg. min.

min. & pactum hoc implicitum ita probamus: ut iniustus usurpator bona fide rem hanc alienam retinere possit, debet consentire implicite in omnes illas condiciones, in quibus solis creditor innocenter ab illo læsus prudenter iudicatur consentire in retentionem rei ablatae: atqui hic solus censetur in hanc retentionem si rei consentire, si paratus sit debitor ad damna interim sibi emergentia reparanda: ergo debitor iniustus, ut bona fide ad certum tempus retineat rem alterius, debet in hoc consentire. prob. min. cum creditor videat ex restitutione rei suae sibi facta damnum quoddam suo debitori eventurum, ex dilatione autem huius restitutionis se ipsum passurum esse quaedam damna, & incommoda, non aliter iudicandus est consentire in dilationem restituendae suae rei, nisi sub hac conditione, & pacto, ut scilicet emergens interea ex dilatione damnum ipse morosus dilator reparare ex suis teneatur: cum ipsum lumen naturae juxta superius allata dicitur, æquius esse, ut ipse reus damnum potius sentiat ex sua perpetrata iniquitate, quam innocens creditor, si alteruter illorum aliquid sentire necessarium debeat.

Obj: sextò. Potest esse, ut usurpator rei alienae emergens grave damnum, vel lucrum cessans inculpabiliter ignoraverit, non praeviderit, non advertit: in tali casu ante sententiam iudicis in foro interno

non erit obligatus: ergo falsa erit nostra sententia. Responsio ad hæc pater ex superius dictis, ubi meminimus, etiam jure naturali lædentem teneri totum damnum per injuriam graviter peccaminosam læso illatum reparare, licet hoc non totum præcognoverit: sive hoc fuerit tantum intrinsecum, sive etiam extrinsecum, casu quo hoc fuerit prudenter suspicabile, & non prorsus per accidens evenerit præter omnem prudentem credibilitatem. Ratio ad asserendam hanc obligationem solet esse, quod ista ex una parte nequaquam videatur improporcionata injuriæ mortaliter peccaminosæ, quæ de se facile potuerat evitari, læsum graviter contristaverat, merita etiam fuerat gravem indignationem, & favoris tam apud Deum, quam apud hominem dissolutionem: ex altera verò parte talis obligatio plurimum conducit, ut homines à damnificandis non sine gravi peccato proximis abstereantur.

Obj: Septimò, potest esse, ut 22 acceptor, vel detentor iniquus rem accipiendo, vel detinendo solum leviter peccaverit contra justitiam, vel quod putaverit materiam non esse gravem, vel dominum non esse graviter invitum, si ad breve tempus accipiat, vel detineat, postea citra incommodum restituendam. Ergo &c. R. nostram conclusionem procedere de damnificatione alterius graviter, & non solum leviter peccaminosa: ergo lo-

Aaa

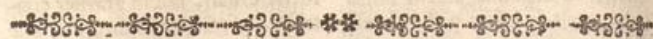
cum

cum non habebit, si venialis solum culpa tam inchoatione, quam in continuatione possessionis intercesserit.

- 23 *Obji.* 8. periculum infamiae, vel alterius gravis damni pretio rei iniuste acceptae æquivalentis, vel paulò minoris excusant à restitutione statim facienda: ergo non est morosus detentor, nec in mora culpabili, consequenter neque damna interea evenientia tenebitur reparare. *Resp.* quærendo ex adversariis, si læsor, qui modo iniuste damnificasse ponitur alterum, huic nullam omnino rem abstulisset, num ille posset ob periculum hoc infamiae, vel alterius mali, quod

eidem imminere ex quacunque ratione timetur, alteri inferre damna, ut se indemnem à talibus malis confervet? si illicitum illi foret damnificare alterum, ut se ab eiusmodi periculis eximeret; etiam illicitum erit ob hunc finem retinere rem alienam, si prævideat exinde damnum vero domino eventurum, & ille non sit paratus ad hoc innocentireparandum. In forma *Resp. dist. ant.* talis excusatur à restitutione facienda, si nullum damnum ex sua dilatione prævideat eventurum vero domino, con. si hoc prævideat, & non sit ad illa reparanda paratus, neg. ant. & conf.

C A S U S XXVIII.

De quantitate in restitutione rei, apud iniquum detentorem deterioratae observanda.

Ambrosius, ut suae conscientiae remorsui, quem alienae ab ipso adhuc detentae res caufabant, plenissime satisfaceret.

Q. 1. An restituenda sit res iniuste possessa, licet illa apud Dominum absolute etiam periisset, si tamen ab iniusto detentore deteriorata, aut omnino destructa culpabiliter fuerat priusquam in utroque loco, tum apud iniquum detentorem, tum apud dominum inevitabiliter deteriorata, aut destructa fuisset?

Q. 2. Quid sibi faciendum, si res à se iniuste quidem detenta, sine nova tamen sua culpa deteriorata, ac destructa fuerit; eadem tamen postea simili, vel alio infortunio apud dominum, si illam rem habuisset, deteriorata, aut perdit fuisset?